

ний бізнес, що стає причиною існування «кумівства» на робочому місці. Відтак, поряд з дискримінацією за віросповіданням, фізичними відхиленнями, сексуальною орієнтацією, гендерною, расовою, віковою дискримінацією постає упереджене ставлення за родинними зв'язками.

В даних умовах набуває актуальності не лише розробка соціальних програм для персоналу, а й створення додаткових умов для поліпшення психологічного клімату в колективі (поява психолога в штаті організації, кімната психологічного розвантаження тощо).

Таким чином, розв'язання проблемних питань у сфері соціально-трудових відносин сприятиме наближенню України до процесу соціалізації суспільства.

ІV. Висновки. Завдання розвитку соціальної відповідальності у сфері праці полягає у налагодженні регулятивної політики з боку держави (в тому числі оподаткуванні надприбутків, проведенні соціального моніторингу, детінізації економіки, викоріненні корупції та відновленні довіри до інститутів держави), якісній підготовці кадрів відповідно потреб ринку праці закладами професійної підготовки, виконанні роботодавцями норм трудового законодавства (зокрема, гідна заробітна плата, соціальне забезпечення, безпека на робочому місці, навчання та розвиток персоналу тощо), розвитку соціально свідомого менеджменту в організації, а також соціальної свідомості працівників як учасників соціального діалогу.

Розвиток соціальної відповідальності у сфері праці відкриває не тільки нові перспективи для роботодавця та працівника, а й сприяє позитивному іміджу країни на міжнародній арені та соціалізації суспільства.

УДК 351:304+304.4

Цап С. Д.

ІСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

У статті аналізується вплив інституційних чинників на ефективність соціальної політики, спрямованої на ріст життєвого рівня сільського населення.

Ключові слова: рівень життя, інституційне середовище, людський капітал, сільське населення.

1. Амоша О. І., Новікова О. Ф. Соціальна відповідальність в контексті розвитку людського потенціалу Публічне управління: теорія і практика. Харків.: док-Наукдержупр 2011. – С.122-127.

2. Благоев Ю. Е. Корпоративная социальная ответственность: вызовы управленческому образованию Вестник СПбГУ. Сер. 8. 2010. Вып. 2. – С.143-161.

3. Грішнова О. А. Соціальна відповідальність в контексті подолання системної кризи / Демографія та соціальна економіка. 2011. № 1(15). – С. 39-46.

4. Лібанова Е. М. Соціальні проблеми модернізації української економіки / Демографія та соціальна економіка. 2012. № 1(17). – С. 5-21.

5. Міністерство соціальної політики України. Діяльність державної служби зайнятості / Людина і праця. Щомісячний журнал з питань захисту соціально-економічних інтересів населення України. 2012. липень. № 7. – С.

6. Сопрыкина М. В. На пути к социальной ответственности // Зеркало недели. – 2008. – 24 мая. – № 19 (698). – с. 21.

7. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку. Монографія / [А. Колот, О. Грішнова, та ін.]. К.: КНЕУ, 2012. – 501с.

8. Fitch H.G. Achieving corporate social responsibility H.G. Fitch. Academy of Management Review, 1976. -- № 1.

9. Державна служба статистики. Ринок праці [Електронний ресурс] -- Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

10. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Діяльність. Вища освіта [Електронний ресурс] -- Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>

11. ООН в Україні. Інформаційний центр [Електронний ресурс] -- Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1371>

12. World Economic Forum. Issues. Global Competitiveness Report 2012-2013 [Електронний ресурс] -- Режим доступу: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>

Article covers the basic principles of social responsibility in the workplace. Social responsibility priorities and values in the workplace in Ukraine are defined.

І. Вступ. Соціальна політика держави спрямована, в першу чергу, на підтримку та ріст рівня життя населення і реалізується шляхом надання допомоги окремим верствам населення у формі соціальних трансфертів. Найважливішими проблемами соціальної політики держави є: формування дієвої системи соціальних стандартів та державних гарантій, перехід на ад-

ресність надання соціальних допоміг, пенсійна реформа, боротьба з тіньовими виплатами заробітної плати.

II. Постановка завдання. Без сумніву що сьогоденний розвиток державної соціальної політики відбувається з врахування ресурсної забезпеченості соціальних програм, що негативно відбивається на підтримці рівня життя найбільш незахищених верств населення. Особливо це актуально для сільської місцевості, де доступ до надання соціальної допомоги є набагато гірший порівняно з містом, де діють ряд обмежуючих інституціональних чинників, що створює нерівні умови в справедливому розподілі суспільних благ мешканцям сільських територій. Так, наприклад, штучними обмеженнями доступу сільських мешканців до системи соціальної допомоги на нашу думку можна вважати встановлення критеріїв доходів які включаються до сукупного доходу сім'ї в сільській місцевості при наданні соціальних виплат відповідно до розміру присадибних ділянок, визнанні статусу безробітного при наявності у власності присадибної ділянки площею яка перевищує певну величину, тощо.

III. Результати. Інституціональне середовище в значній ступені впливає на рівень ефективності економічної та соціальної політики держави в напрямку формування сприятливих умов для підвищення рівня життя населення.

Інституціональне середовище повинно сприяти успішності реалізації заходів економічної та соціальної політики, сприяти розвитку підприємництва, забезпечувати реалізації правових свобод населення України, в тому числі сільського. Для сільських мешканців найбільш значущими факторами інституціонального середовища, що впливають на їх добробут, є інститут власності на землю з необхідним його реформуванням, інститут забезпечення правового захисту, інститут розвитку підприємництва. Найбільш негативні фактори інституціонального середовища, що впливають на рівень життя є такі явища як корупція, бюрократичні перепони, неефективна діяльність органів місцевого самоврядування тощо.

Специфіку рівня життя сільського населення певної території, її відмінність визначають саме локальні – регіональні й місцеві чинники. В контексті рівня життя сільського населення принципове значення мають природно-ресурсний потенціал, економіко-географічне положення, еколого-рекреаційний потенціал. Все це

в сукупності може формувати таку категорію як «принади сільської території», що є найперспективнішим напрямом подолання деструктивних явищ у розвитку сільських територій. Про це свідчить як різноманітний зарубіжний досвід політики сільського розвитку, так і окремі вітчизняні тенденції діяльності ініціативних, самоврядних і незалежних сільських громад. [1] У широкому розумінні принади сільських територій розглядаються як сукупність різноманітних характеристик регіону, завдяки чому місцевість стає найпривабливішою як для проживання, так і для праці. Американські вчені Хантер Л., та Джейсон Д., спираючись на основні теоретичні концепції руралізму, доводять, що сільські принади є головним чинником, який зумовлює тяжіння людей до проживання на позаміських територіях [2].

У контексті сучасної економічної парадигми принадами сільських територій можуть бути як спеціально обмежені природні території (сади, парки, алеї, ареали дикої природи, водойми), так і історичні та культурні будівлі, розвинений соціальний капітал або комунікаційні мережі тощо. У більшості випадків вони наділені особливою рисою імовірності та мають незамінний характер, забезпечують прямі або непрямі доходи для жителів.

Важливе значення мають і екологічні чинники, до яких належать: загальний екологічний стан території, якість питної води та продуктів харчування, природно-кліматичні умови, санітарно-гігієнічні умови, рекреаційні характеристики території тощо. Територія України має як заповідні оази з надзвичайними можливостями для оздоровлення, так і екологічно забруднені, виснажені, депресивні території. Зрозуміло, наскільки різні можливості прожити довге й здорове життя у населення таких різних територій. Екологічна привабливість місцевості дає їй вагомий переваги у розвитку туризму та багатьох пов'язаних з цим видів підприємництва, тобто позитивно впливає і на можливості людського вибору у сфері самозабезпечення.

Низький рівень освіти являється потенційним фактором бідності, що підтверджено багатьма дослідженнями вітчизняних та зарубіжних вчених. Про вплив рівня освіти на рівень життя населення йдеться у багатьох міжнародних та національних доповідях про людський розвиток. Зокрема за висновками вітчизняних фахівців Інституту демографії та соціологічних досліджень ім. Птухи НАН України єдиним чинником,

що може позитивно вплинути на ситуацію з бідністю в домогосподарстві, є наявність вищої освіти, принаймні, в одного з членів домогосподарства. Так, у домогосподарствах, що мають у своєму складі, принаймні, одну особу з повною вищою освітою, рівень бідності в 1,6 рази поступається середньо українському значенню. Таким чином, високий рівень освіти виступає важливим фактором захисту від ризику бідності [3]. Крім цього необхідно відмітити, що освіта є компонентом розвитку людського капіталу та формує підґрунтя для реалізації концепцій переходу до інформаційного суспільства, економіки знань, тощо.

Для країн Східної Європи та країн СНД-3 (Україна, Білорусія, Молдова) сьогодні характерною є суттєва залежність рівня життя від демографічних факторів, таких як розмір домогосподарства, кількість утриманців, наявність дітей молодшого віку, життєвий цикл, гендерна нерівність тощо. Так за даними дослідження демографічних чинників бідності встановлення що в Україні існує чітка залежність рівня бідності від вікових характеристик населення. За результатами аналізу статевовікової піраміди бідного населення, найвищі рівні бідності характерні для дітей віком до 16 років (незалежно від їхньої статі) і жінок у віці понад 75 років. Зниження рівнів бідності починається у чоловіків від 35 років, а у жінок – від 40 років. Найнижчі рівні бідності, відповідно до побудованої піраміди, характерні для чоловіків 60–65 років і жінок 50–60 років. Саме в цьому віці люди досягають найвищого кар'єрного рівня, а після настання пенсійного віку ще продовжують працювати, одночасно отримуючи і заробітну плату, і пенсію в повному обсязі.

Необхідно відмітити і зворотній вплив загального рівня життя на демографічні процеси, що відбуваються в суспільстві. Так вплив рівня життя населення, його диференціації в доходах, бідності на демографічні процеси в суспільстві носять двоякий характер. З одного боку ріст доходів населення, зростання життєвих стандартів позитивно впливає на можливості людей реалізовувати соціальні та демографічні функції, зокрема і репродуктивну функцію. З другого боку, частина населення яка живе за відносною межею бідності відчуває нейропсихологічну напругу, пов'язану з низькою оцінкою соціальних перспектив в суспільстві, безвихіддю соціально-економічного положення, відсутністю шляхів реалізації людського потенціалу. Цей депресив-

ний стан людини, поряд з відсутністю належного бюджету на повноцінне медичне обслуговування призводить до падіння продуктивності праці, зменшує тривалість життя та негативно впливає на показники народжуваності. Американські медики доказали, що у дитини, яка проживає довгий час в умовах бідності, відбуваються необоротні біологічні зміни на рівні мозку. Він уже не може бути повноцінно здоровою людиною. Таку ж саму думку підтверджують і висловлювання російського академіка Е. І. Чазова, і висновки ООН, про те що основним фактором національного здоров'я та якості людського капіталу є не рівень медичного обслуговування – по оцінкам МОЗ, його вклад в загальне здоров'я населення складає 10-15%, – а умови і якість життя більшості населення [4].

Світовий банк зазначає, що ті країни, які мають більш досконалу економічну політику і інститути, в значно більшій мірі реалізують свій економічний потенціал, в той час як інші країни отримують лише незначну частину від свого потенційно можливого доходу. Міжнародний банк концентрує свою увагу на необхідності створення сильних громадських об'єднань, які б могли здійснювати вплив на справедливий розподіл доходів між різними групами суспільства для обмеження влади олігархічних кланів. Так в доповіді міжнародного банку «Повернути реформи на благо всіх і кожного» зазначено що необхідним елементом будь-якої дієвої стратегії боротьби з бідністю в країнах з перехідною економікою є рішення проблеми олігархічного захвату держави і формування інститутів, які забезпечують широкий соціальний охоплення суспільства. Це питання особливо гостро стоїть для країн СНД, де успіх зусиль спрямованих на відновлення росту та досягнення прогресу в боротьбі з бідністю залежить від наявності підзвітних та відповідальних урядів. [5].

IV. Висновки. Для розробки ефективної державної політики розвитку сільських територій державним органам необхідно синхронізувати стратегічні напрями державної політики спрямованої на забезпечення росту рівня життя. (Рис. 1).

Все це свідчить про складність визначення всієї системи факторів, що впливають на рівень життя сільського населення, а, тим більше, кількісного аналізу цих факторів. Однак попри це є необхідним їх комплексне висвітлення для визначення та проведення оцінки домінантних чинників. Слід наголосити, що динаміка рівня життя населення, в свою чергу, чинить вплив

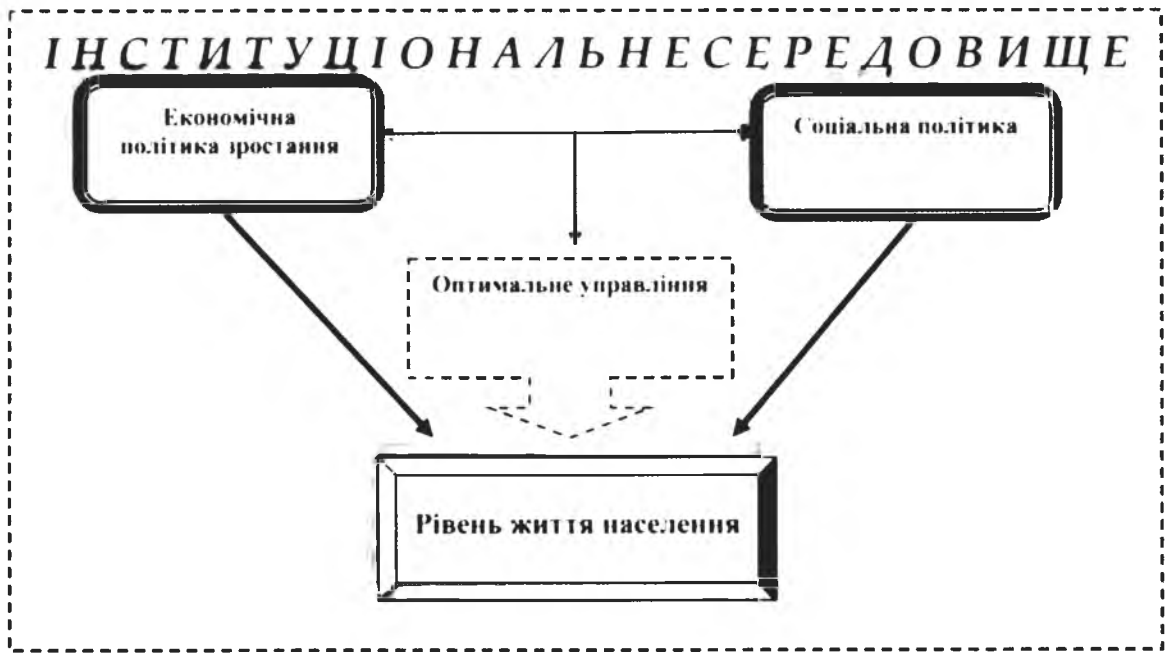

Рис. 1. Схема синхронізації державних політик для забезпечення підвищення рівня життя населення

на основні соціально-економічні показники розвитку суспільства. У відповідності до неокласичних макроекономічних підходів динаміка рівня життя впливає на процеси нагромадження основного капіталу, на структуру сукупного попиту, на рівень заощадження та інвестування, на грошовий попит.

З точки зору взаємного впливу розвитку людського капіталу, інвестиційно-інноваційного розвитку країни та підвищення національної конкурентоспроможності можна запропонувати таку просту трансмісійну модель. (Рис. 2.)

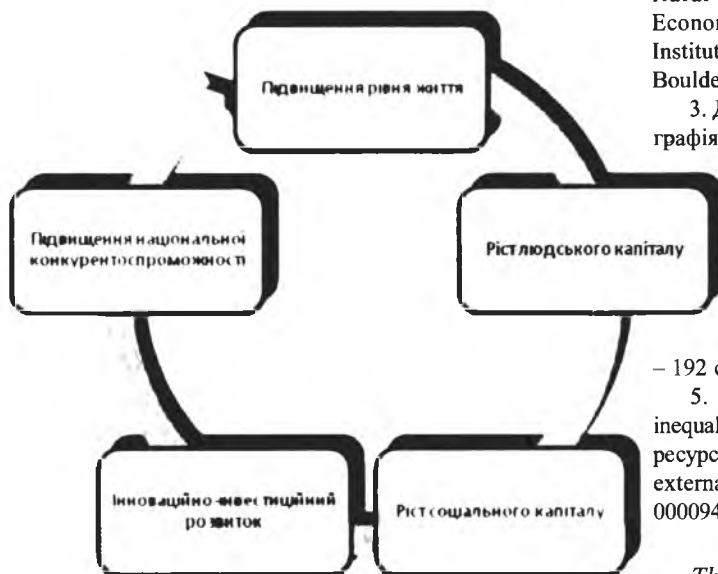

Рис. 2. Трансмісійна модель соціально-економічного розвитку

Як випливає з наведеної моделі, підвищення рівня життя населення збільшує в кінцевому підсумку ефективність управління економічною системою, ступеня використання економічного потенціалу суспільства. Отже показник рівня життя населення одночасно виступає як метою так і засобом соціально-економічної політики держави.

1. Зінчук Т. О., Куцмус Н. М. Принади сільських територій: новий теоретико-методологічний підхід чи забута потреба сільського розвитку// Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. № 1. – с.155-161.

2. Hunter L. The Association between Natural Amenities, Rural Population Growth and Long-Term Residents' Economic Well Being / Hunter L., Jason D., Onge J. // Institute of Behavioral Science Working Paper. 2004. – Boulder, CO: University of Colorado at Boulder.

3. Демографічні чинники бідності (колективна монографія) / За ред. Е.М. Лібанової. -К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. –2009. – 184 с.

4. Неравенство, экономический рост и демография: неисследованные взаимосвязи / А. Ю. Шевяков, А.Я. Кирута; Учреждение Российской акад. наук Ин-т соц.-эконом. проблем народонаселения РАН. – М. : М-Студио, 2009. – 192 с.

5. Making transition work for everyone: poverty and inequality in Europe and Central Asia, 2001. [Електронний ресурс]. – Доступний з >: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2000/10/07/000094946_00092305354068/Rendered/PDF/multi_page.pdf

The article analyses the impact of institutional factors of social policies efficiency, aimed at growth of the living standards of rural population.